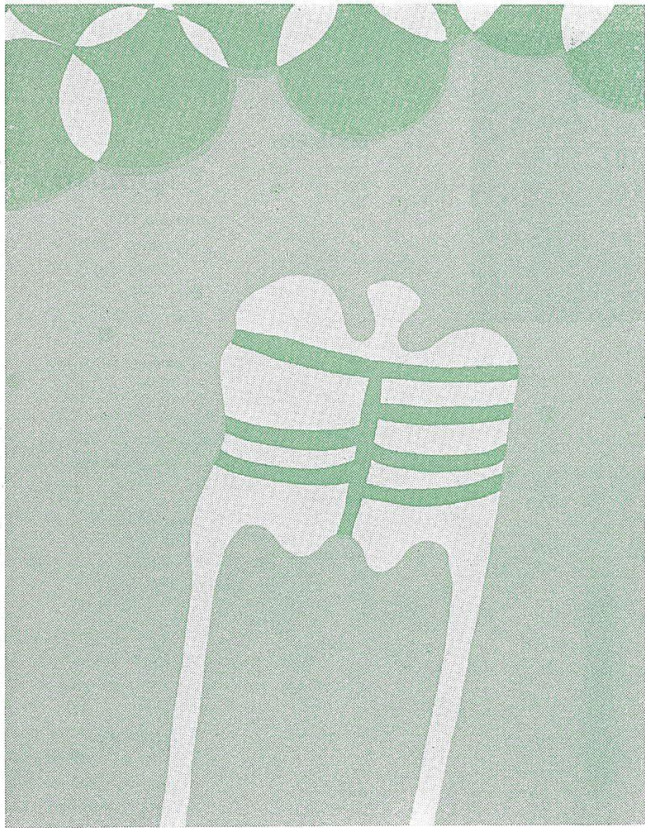

milorad milenković šum

ILSION JUG

Pritisnute nebom, zamagljenim horizontom i prašinom, jednodušnoću domskog života — devojke su posezale za neobičnim situacijama kao za slatkijima u ranom detinjstvu. Smeštene u starom dvorcu, one su dva puta nedeljno mogle da izađu izvan zidina i da slobodno šetaju po selu i njegovim širokim atarima. Potom su postajale poslušnije u radu, mada se ponekad dešavalo da se neka od njih ne vrati u Dom. Ali, posle nekoliko dana lutanja i skitnje, ona bi bila pronađena i vraćena u ovu oazu sigurnosti, zbog čega bi se najčešće ljutila, jer bi taj povratak shvatila kao gubitak planirane avanture.

Naviknute da im se muškarci udvaraju, da ih obasipaju pažnjom, sitnim poklonima i, sladunjavim rečima, devojke su sebe smatrale neodoljivim centrima oko kojih se svet vrti. U džepovima su imale ogledalca, češljeve, šminku i druge sitnice, a svaki slobodan trenutak poklanjale su ulepšavanju. Više od discipline i svakodnevnih obaveza, smetala im je uniformnost garderobe, zbog čega su nastojale da na sebe skrenu pažnju nekim specifičnim i uočljivim detaljom na odeći.

Vaspitni rad u Domu bio je pionirski, a posao vaspitača težak i delikatan. Pokušavali su da kod tih malih umišljenih Afrodita formiraju neke korisne higijenske i radne navike. Okopavale su baštu, negovale cveće, prale kuhinju, veš i trpezariju, pripremale sobe i obede, peglale posteljinu...

Organizovana je i škola pri Domu, gde su devojke sticale znanje i postajale kvalifikovane frizerke, krojačice, cvečarke, domaćice... Međutim, devojke je najviše interesovala ljubav. Ona ljubav što pali telo još u pubertetu i maštu razbuktava do neslućenih granica, ljubav u kojoj nema duhovne privrženosti i razuma, zbog koje su najčešće i upućivane u Dom, zbog koje su ih mnogi smatrali začaranim zarobljenicama, Afroditama koje bestidno uništavaju porodice, ličnosti, moral i karijere ljudi.

— Te male bestidnice gledaju u tuđe muševce kao u ikone, ne skriveno i pobožnički — zlurado i ozbiljno su govorile seljanke jedna

drugoj i, s još očitijim interesovanjem, pratile njihovo kretanje kroz selo. Muševce su nerado puštale same u atare. Pa, ipak, dešavalo se da ih zateknu ukočene, s pogledom zablenućim u pravcu dvorca. Zajapurene u licu, zadihane od trčanja i uzbuđenja, odvodile su ih kućama, u krevete ili u obiljne kukuruze da ih smire i uozbilje.

Kao neka teška boleščina, zarazna i nametljiva, među seljanima zavladala strah kad selom puče glas da je ugledni zemljoradnik Živa Kuručev zatečen s jednom devojkom. Radinjoj porodici zapreti propast, razvod braka, rasipanje imovine. Međutim, sve se završi na seoskim glasinama, jer se ne pojavio svedoci.

Seoski kicoši i golobradi mladići, oni što ih znoj obuzima po rukama i čelu kad nekim slučajem ugledaju belinu ženskih butina, a zaudaraju na ustajalost, blato u proleće, jesen i leto, postadoše ljubomorni na neke čobane što su dane provodili na utrini i po vazdan napasali šutu i rogatu marvu. Sami, sa dva-tri psa ovčara, oni su se danima izležavali na suncu, a u vreme kiša čučali pod kabanicama.

Verovatno da bi ubili dosadu, čobani pustiše priču po selu kako te male lepote koriste nesmotrenost vaspitača, sumrak, rano jutro, pa zaštićene izdikalim baštama žure njima u kolibe. Govorilo se među njima da je za sve njih najinteresantniji neki Adam, prost svinjari, koji jedva ume slova da sriče, a na obali Tise ima kolibu i tor. Dešavalo se, doduše vrlo retko, da po dve i više devojaka odjednom nestanu iz Doma, a budu pronađene nakon nekoliko dana u staroj kući izvan sela. Tu kuću su meštani zvali »šinternica«, jer su tu nekada stvarno radili šinteri, a stanovali mnogobrojni psi lutilice, prenosioci besnila i drugih boleščina. Ali, kako je izašao propis da se svi psi nadeni izvan dvorišta i kuća ubijaju, »šinternica« osta pusta. Nešto kasnije u nju se uselio stari i onemoćali Jevrem. Živeo je od milostinje i socijalne pomoći sela. Po selu se govorilo da devojke dolaze kod Jevrema, da spremaju i čiste bivšu »šinternicu«, da starca gledaju kao bliskog rođaka.

Starcu je društvo devojaka godilo i koristilo, zbog čega ih je skrivao i na vreme obaveštavao o dolasku vaspitača ili drugih zaduženih lica.

U dom pun smeha i cike, jednog toplog jutra, stiže IlSION Jug. Mladog lika, proćelave glave, zanemarivan od žena, nabijen ljubavlju i mržnjom, dostojanstvom i pakošču. Pun mašte o životu i slabog iskustva. Za njim stiže i slika njegovog sitnog hoda, gegavog kao kod rasnih pataka na ivici bare.

IlSION Jug zastade na velikoj gvozdenoj kapiji sa oštrim šiljcima okrenutim nebu. Dvorište beše okruženo visokim zidom od cigle. S leve i desne strane staze, koja je vodila prema dvorcu, nalazio se mali park sa napravama za rasonodu i gimnastiku.

Kad su ugledale nepoznatog mladića, devojke za trenutak uču-taše, a zatim za čas pustiše glasan kikot pun veselosti i nestašluka. Taj kikot polete prema krošnjama drveća u parku i, odbivši se od njih, ustremi se prema nebu, prelete zidine i nestu u pravcu sela. Neke od devojaka počese da se vrte na visokom gvozdenom vratilu, pri čemu su im kratke suknje i haljine padale preko glava otkrivajući najintimnije delove tela. Ta slika zaseni vazduh i osta da lebdi nad IlSIONom. Druge se približiše stazi zagledajući IlSIONa Juga, očekujući zbunjenost i crvenilo na njegovom licu.

Kao tvrd plašt, IlSION Jug prebaci ozbiljnost preko lica i čvrstim sigurnim korakom pođe prema velikoj sivoj zgradi s mermernim stubovima. Kupajući se u suncu zgrada je podsećala na ogromnu ajkulu na površini mora ravnice.

Najpre začuđenost, a potom tišina zavladala u devojka i bivšem grofovskom parku:

Već sutradan kolege ispričaše IlSIONu Jugu čudnu priču o Avramu. Avram je bio pazikuća kod grofa, a kasnije i u Domu. Tu ga zateče i starost. Poče da oseća blizinu smrti. Požele da ga pop ispovedi. Ljudi iz Uprave dozvoliše popu ulazak u Dom, ali tajno u toku noći.

Pop je bio mator i zaudarao je na rakiju, tamjan i beli luk. Avram se osećao ništavnim i grešnim, a kako se približavao smrti, obuzimala ga je malaksalost misli. Isprekidanog daha i labavo povezanih misli, on reče popu da je njegov greh neoprostiv, zbog čega ga osećaj krivice guši i ne da da na miru skonča.

Avram prizna: kad su u zamak stigle prve mlade devojke, on podleže iskušenju i ode u ruke đavolima, počeo da razmišlja kako te mlade lepe žene da sagleda iz blizine, bez krpa i ukrasa. Razmišljao je dugo dok nije došao na šašavu ideju da na velikom tavanu, tačno iznad kupatila, neprimetnu rupu probuši. Od tada je, kad je bio u mogućnosti, i dok ga je snaga držala, u vreme kupanja, mnoge sate provodio na tavanu.

U kraj ove priče poverovaoše i neki ljudi iz Uprave. Naime, ovu priču pop poveri upravniku, a ovaj vaspitačima. Iskvarena i opterećena mašta nekih ljudi otide još dalje: govorilo se da je Avram na taj način vršio odбир svojih budućih ljubavnica, a razvrat činio u sobi, na tavanu ili u bašti.

Avrama su sahranili na seoskom groblju, kao čestita stara čoveka, po svim običajima pravoslavlja. Grob mu okrenuše prema istoku, a glavu prema zapadu. Pored groba zasadiše mladu trešnju da mu se nemirna duša na onom svetu smiri. Danas se po trešnji veru u vreme proleća mlade Cigančice, slatko jedu, čude se Avramovom imenu, pored natrule krstače čuče kad ih prirodne potrebe na to prisile.

Svilenkasta paučina neba iznad trešnje stražari obećavajući sušu ili nepogodu.

Ilision Jug sasluša s nevericom priču o Avramu. Razmišljajući o vremenu, koje je prohujalo kroz odaje dvorca, odluči da priču proveru.

Stanovao je u istočnom delu zgrade, u jednoj od soba u kojima su i devojke spavale. Drugo osoblje Doma imalo je svoje porodice, pa je stanovalo u selu, a samo bi u danima dežurstva spavalo u Domu.

Soba dežurnog vaspitača nalazila se tačno na sredini dugog hodnika. S leve i desne strane od nje bile su sobe štitenica, a na kraju hodnika kupatilo i nužnik.

Nekoliko dana po dolasku Ilisiona Juga objasniše dužnosti dežurnog i ostaviše ga samog sa stotinak devojaka.

Za vreme večere Ilision Jug primeti da su devojke nedisciplinovane, da ga štitenica Ganja čudno gleda i čini neke znake. Opomenu je, upozorivši na potrebu pristojnog ponašanja, ali Ganja kao da ne ču njegove reči već nastavi još upornije i bezobraznije da ga posmatra, zbog čega Ilision Jug beše prisiljen da je prvu otera na spavanje.

Tačno u deset sati, kada u zgradi zavlada tišina i neobičajeni mir, Ilision Jug se trže iz razmišljanja, jer jak tresak vrata uskovitla vazduh. Istrča u hodnik, gde zateče Ganju u providnom kombinezonu.

— Da li Vam se dopadam? — upita ga ona izazovno podižući kombinezon naviše.

— Da — reče Ilision Jug, prilazeći joj. Ganja zauze još izazovnu pozu, pružajući ruke u zagrljaj. Ilision Jug podiže ruku u luku i ču se udarac po Ganjinom licu, udarac koji vazduhom ode do kraja dugog hodnika, lupi u zid i pade na mermerne ploče hodnika.

Ganja zaneme i pobeže u sobu. Tišina se ponovo spusti na veliko mermerno zdanje i nesta u noći.

Tada Ilision Jug odluči da pre spavanja obide sve sobe i konstatuje brojno stanje u knjizi dežurnog. U svim sobama zateče red i mir, samo se iz Ganjine sobe čuo tihi šapat i smeh. Ne razmišljajući, on naglo otvori vrata sobe i upali svetlo.

Pred njim se ukaza neobičan prizor: sve četiri devojke, koliko ih je bilo u sobi, ležale su potpuno nage na pokrivačima. Ganja licem okrenuta jastuku, tela savijenog, ledima okrenutim prema vratima; ostale opružene na leđa, opuštenih tela i nogu. Sve četiri su hrkale, glumeći spavanje.

Ilision Jug osta zabeznet, nepomičan. Stajao je tako nekoliko trenutaka dok ga je prizor osvajao gutajući njegovu sposobnost logičnog mišljenja, lomeći njegovu moć rasuđivanja, šamarajući ga po telu i rušeći njegov autoritet: ostavljajući pustoš za sobom kao iznenadni orkan nad predelom.

Nešto zvučno puče u njemu: zvuk između zidova, zvuk nalik na lom kristala.

Ipak, Ilision Jug se povrti iz trenutnog šoka, smoze snage da korača, da diše, da misli i ude u sobu dežurnog. Za njim ide i Slika. Potom ta Slika ude duboko u njega, pomešana sa strahom belila se kao kamen na vrelom letnjem suncu ili kao kosti nekog nesrećnika slučajno nađene u nekoj dubokoj špilji.

Ilision Jug s nestrpljenjem dočeka jutro i, uzburan Slikom, sve ispriča kolegama. Ovi ga umirše rečima da se slično dešavalo i drugim mladim kolegama, a da su u vaspitačkoj praksi poznati i drugi još neobičajni slučajevi.

Štitenice behu opomenute i kažnjene zabranom izlaska van kruha Doma. Kolege mu preporučise da se prema Ganji i njenim drugaricama ophodi kao da se ništa nije dogodilo i da ih zbog toga ne kažnjava i zlostavlja.

Ilision Jug posluša savet starijih kolega i ubrzo dođe do prećutnog izmirenja. I devojke mu se izviniše, što ga je iznenadilo i oraspoložilo. Postale su poslušne i vredno su učile.

Međutim, mada na poslu nije više imao teškoća, Ilisiona Juga mučila je Slika, koja mu je pričinjavala zadovoljstvo ali i teškoću pri koncentraciji u radu. Njeni pogledi postajali su sve vatreniji. Nastojala je u svakoj prilici da pokaže svoju lepotu i mladost.

Našteže mu je bivalo noću kad se Slika redovno pojavljivala u snovima remeteći ravnotežu između sna i jave. Povremeno bi osetio želju za ponovnim doživljajem Slike, pa se ova sve češće javljala sve belja i lepša, bogatija u varijantama.

Tako je ta Slika lutala lavirintima cerebruma, kao mali pas jazavičar na tragu u šumi s puno pećina i rupa. Tako je ona nastajala i nestajala u moždanoj masi, vaskrsavajući po ko zna koji put kao moć svetlosti.

U jednoj noći bez sna, Ilision Jug odluči da se posluži lukavstvom Avrama. Verovao je da će pomoću novih utisaka uspeti da iščili Sliku. Na prvom sledećem dežurstvu sačeka ponoć i glavnim stepeništem stiže na tavan. Došavši na deo tavana ispod koga je pretpostavljao da se nalazi kupatilo, Ilision Jug ugasi baterijsku lampu, koju je za ovu priliku naročito nabavio, zagleda se u tavanicu i ubrzo primeti slab mlaz svetlosti koji je hitao prema vrhu krova s njegove unutrašnje strane. Zatim, leže potruške, zbog čega ga obuze čudna drhtavica i uzbuđenje. Jasno je video kupatilo i zidove koji su ga okruživali. Onda je dugo švrljao po tavanu tražeći skriveni ulaz. Njegova pretpostavka da se nalazi u nekom čošku tavana obistinila se. Skriven ispod starih drvenih sanduka debelih naslaga prašine, jedva se nazirao drveni kapak. Ilision Jug ga lagano podiže i starim drvenim stepeništem pode naniže. Ubrzo primeti da se nalazi u podrumu.

Kad se vratio u sobu dežurnog pokuša da zaspi, ali misli koje su dolazile u rojevima odvlačile su ga u buduće dane, zasute ružičastim pepelom događaja. Pred zoru se seti da je prošao četvrti dan u nedelji i da ga samo jedna noć deli od kupanja devojaka. Ovo ga snažno uzbuđi. Takav san pucketao je iskričavo, svetleći iznad njegove glave kao slabašan oreol budućeg sveca kojeg ljudi od smrtnika čine velikim i besmrtnim.

Subota je, dan kupanja. Prasak nade. Sramežljivost i naivna cika.

Lagano, uz staro stepenište, s baterijom u ruci, korača Ilision Jug. Prostor potkrovlja uzbuđenjem ispunjen. Pogled provučen kroz svetlosnu tačku. Glasovi što sviraju na struni tela. Sanjati otvorenih očiju neponovljivu sliku. Najlepšu plažu. Lagunu punu naturista. Ružne su, nežne i tanke biljke. Cvetovi iznad zaobljenih bedara. Čitav jedan budući narod i svetovi uokvireni belinom zida. Gomila tela njiše vazduhom. Veštačke kiše. Uskomešana tela. Vrela vodena para. Prapočetak sveta: Slika kojoj je budućnost naklonjena. Rast i pad oduševljenja. Čednost u borbi za prostor, Zemlju, sunčeve zrake. Ne-postojanje prave radosti, tuge, raspoloženja i sete. Prevara čula? Nada da postojimo pre i posle pada. Umiranje želje iznenada. Očekivanje ponovne Slike, kroz ruku svetlosti, uz tvrd udar i lom. Ponovo, samo jalova nada u bezdanu.

Neki drugi dan, konačan: snovi bez slika, osmeh bez smeha, noći bez mraka, s mesečinom pod ruku. Manje kikota u govoru. Seme ljudi nadohvat planeta.

Ganjin odlazak pred leto. Noći što po predelu sviraju melodije vatre s malo pepela. Ljudi izmišljaju mašinu vremena: mašinu ljubavi, mira, trajne sreće; mašinu koja ih ne vara, koja zna za bol i koru sreće, koja ume iz pakosti, kaprica, gneva... ljudsko seme da utre.

Odlazak u predvečerje. Ganja. Došla zbog pozdrava, izvinjenja. Govor tih. Oklevanje. Želja da negde tiho sedne: na pod, stolicu, u ram slike, tepih, krevet...

— Možeš ovde — hladan glas Ilisiona Juga, metalan. Pružena ruka prema ivici kreveta. Dugi ispitivački pogledi. Čudan dvoboj srodnih bića.

— Želim da Te poljubim pre nego što odem zauvek — Ganjin cvrkut pun neskrivenog oduševljenja što sme da kaže, da učini, da se smeje, da se oseti velikom pravom ženom.

Poljubac. Ganjin osećaj da to nije ljubav što se u njoj nastanjuje i komeša, širi i prazni poput nabijene boce kiseonika. Nije ni želja za avanturom, njoj dobro poznatom i dragom. Ni čežnja za nečim nedokučivim i zabranjenim.

Odlazi Ganja. Bledi fotografija na stolu, s posvetom zapečaćena i ne jako zaštićena od vremena. Zatvaraju se velika bela vrata s puno čvorova.

Tek što nije zasvetlelo jutro u prozoru.

(Iz knjige priča: **Zašto roman?**
Ta čudna, životna slika)